

INBRENG VERSLAG VAN EEN SCHRIFTELIJK OVERLEG

Binnen de vaste commissie voor Economische Zaken, Landbouw en Innovatie hebben enkele fracties de behoefte om over de volgende brief enkele vragen en opmerkingen voor te leggen:

De brief van de staatssecretaris van Infrastructuur en Milieu van 26 oktober 2011, Ontwerpbesluit genetisch gemodificeerde organismen milieubeheer 2012 en stand van zaken met betrekking tot verbetering uitvoering van de biotechnologiewet, Kamerstuk 27 428, nr. 206.

De voorzitter van de commissie,
Van der Ham

De adjunct-griffier van de commissie,
Dekker

Inhoudsopgave

I. Vragen en opmerkingen vanuit de fracties

Vragen en opmerkingen van de leden van de fractie van het CDA
Vragen en opmerkingen van de leden van de fractie van de SP
Vragen en opmerkingen van de leden van de fractie van de Partij voor de Dieren

II. Reactie van de staatssecretaris van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie

III. Reactie van de staatssecretaris van Infrastructuur en Milieu

I. Vragen en opmerkingen vanuit de fracties

Vragen en opmerkingen van de leden van de fractie van het CDA

De leden van de CDA-fractie hebben met instemming kennis genomen van het ontwerpbesluit genetisch gemodificeerde organismen milieubeheer 2012. Het ontwerpbesluit beoogt een verbetering en actualisering van het huidige besluit genetisch gemodificeerde organismen (ggo's), zorgt voor een vermindering van de administratieve lasten en zorgt voor verbeterde aansluiting bij de Europese regels. Deze leden vragen zich wel af waar dit besluit nog afwijkt van Europese regelgeving en wat daarvoor de reden is. De leden van de CDA-fractie zijn van mening dat ggo's op geen enkele wijze schade mogen toebrengen aan het milieu of onomkeerbare processen in de natuurlijke kringloop in gang mogen zetten. De controle door de European Food Safety Authority (EFSA) ziet toe op zorgvuldige procedures voordat een genetisch gemodificeerd gewas wordt toegelaten in de Europese Unie (EU). Als deze toelating is verkregen, dient Nederland, wat de leden van de CDA-fractie betreft, geen aanvullende eisen te stellen.

Kan het kabinet aangeven waarom er bij ingeperkt gebruik van de lage categorieën I en II-laag om de twee jaar een milieurisicobeoordeling wordt ingevoerd? Is dit geen dubbel werk en leidt dit niet tot een verzwarende van de administratieve lasten terwijl juist vermindering van administratieve lasten een van de doelstellingen van onderhavig besluit is?

Het ontwerpbesluit leidt tot een verlichting van lasten van meer dan een half miljoen euro en een vermindering van circa dertigduizend wachtdagen per jaar. Dat betekent dat op dit moment het huidige ggo-besluit leidt tot een onevenredige lastenverzwarende ten opzichte van andere lidstaten van de EU. Waarom is het dan niet mogelijk om het voorliggende ontwerpbesluit eerder dan 1 januari 2013 in werking te laten treden? Het kabinet geeft aan dat bedrijfsmatige werkzaamheden naar het buitenland zijn verplaatst vanwege vernietigingen door de Afdeling Bestuursrecht-spraak van de Raad van State. Binnenkort zal door het kabinet een nieuwe beleidsregel gepubliceerd worden om hier een einde aan te maken. Kan een nadere toelichting gegeven worden op dit voornemen? Wat is de verklaring voor de zaken waarin de Raad van State besluiten van het kabinet heeft vernietigd? Betreft het inhoudelijke bezwaren van de Raad van State of hadden deze vernietigingen van vergunningen betrekking op procedurele afwegingen? Kan aangegeven worden welke tijdsperiode onder «binnenkort» wordt verstaan?

Kan het kabinet aangeven in hoeverre dit ontwerpbesluit het toelaten vereenvoudigd van dieren die om economische redenen genetisch gemodificeerd zijn?

Volgens paragraaf 8.3 van de memorie van toelichting beschouwt Nederland genterapie als vallend onder Richtlijn 2011/18 en niet onder Richtlijn 2009/41. Dit wordt door lidstaten van de EU verschillend beoordeeld. Kan een overzicht gegeven worden van de argumenten van lidstaten om genterapie onder verschillende Richtlijnen onder te brengen? Wat vindt de Europese Commissie van deze verwarrende situatie? Waarom maakt het kabinet deze keuze? Betekent dit dat een mens die gebruik maakt van genterapie, vervolgens een genetisch gemodificeerd organisme is? Waarom volgt het kabinet hier niet het advies van de Commissie genetische modificatie (COGEM) voor deregulatie van de categorie «naakt DNA» zoals beschreven in het COGEM advies « genterapie met naakt DNA» van 26 oktober 2010? Heeft de COGEM het kabinet geadviseerd over dit voorliggende besluit? De leden van de CDA-fractie vragen zich af of genterapie niet als uitzonderingspositie kan vallen onder artikel 5 van de Richtlijn. Worden Nederlandse onderzoekers en bedrijven door dit verschil in interpretatie op achterstand gezet?

De leden van de CDA-fractie zijn afsluitend van mening dat de bescherming van de gezondheid van mens en dier en de bescherming van het milieu gewaarborgd dient te zijn. Deze uitgangspunten moeten Europees geregeld worden omdat eventuele risico's grensoverschrijdend zijn. Biotechnologische ontwikkelingen zijn niet meer weg te denken en kunnen ook een zeer belangrijke bijdrage leveren aan bescherming van het milieu en aan de gezondheid van mens en dier. De perceptie bij velen is een andere en het ingrijpen in het erfelijk materiaal van levende schepselen roept verontrusting op. De leden van de CDA-fractie zijn van mening dat naast het beoordelen van technologische ontwikkelingen op risico's voor mens, dier en milieu, ook voortdurend ethische afwegingen gemaakt moeten worden. Kan het kabinet aangeven hoe ethische afwegingen in Europees verband worden georganiseerd?

Vragen en opmerkingen van de leden van de fractie van de SP

De leden van de SP-fractie hebben met zorg kennis genomen van het ontwerpbesluit ggo milieubeheer 2012 en de daarin aangekondigde radicale wijzigingen. Het doel lijkt om ggo proeven zo snel mogelijk goedgekeurd te krijgen terwijl het voorzorgsprincipe en de risico's voor milieu en volksgezondheid gemakshalve worden vergeten. Graag horen de leden van de SP-fractie een juridische onderbouwing waarom het kabinet denkt dat dit ontwerpbesluit in lijn is met het Verdrag van Aarhus en de Wet openbaarheid van bestuur (WOB). Tevens ontvangen de leden van de SP-fractie graag een juridische analyse over in hoeverre het ontwerpbesluit voldoet aan de inspraak en bekendmakingsprocedures van de Algemene wet bestuursrecht (Awb). In welke mate tasten de voorstellen de controleerbaarheid en transparantie aan? In hoeverre is dit een juridisering en valt een toename in het aantal rechtszaken te verwachten?

Hoe verhoudt de wet milieugevaarlijke stoffen zich tot de wet milieubeheer in de kabinetsvisie en waarom is voor een verschuiving gekozen? In hoeverre is hiermee toename van antibiotica (markers) te verwachten? Waar komt het voorzorgsprincipe terug in het ontwerpbesluit? Hoe wordt verspreiding van ggo materiaal uit laboratoria settings voorkomen? Hoe denkt het kabinet veiligheid voor milieu en volksgezondheid te garanderen? Hoe denkt het kabinet risico's te kunnen inschatten en genetische vervuiling te voorkomen? Welk effect verwacht het kabinet op rechtszaken en claims wegens genetische vervuiling? In welke mate worden gezondheidsrisico's en milieurisico's geaccepteerd voor een snelle afhandeling van aanvragen uit het bedrijfsleven? In welke mate nemen geaccepteerde

risico's toe met dit ontwerpbesluit ten opzichte van de oude situatie? Graag ontvangen de leden van de SP-fractie een kwantificatie en als het antwoord nul is ontvangen zij graag een onderbouwing.

Vragen en opmerkingen van de leden van de fractie van de Partij voor de Dieren

De leden van de fractie van de Partij voor de Dieren hebben met grote teleurstelling kennisgenomen van het ontwerpbesluit genetisch gemodificeerde organismen milieubeheer 2012. Zij zien dat het hiermee makkelijker wordt gemaakt om gentech te gebruiken en betreuen dat, omdat zij niet geloven dat gentech een oplossing kan vormen voor de uitdagingen waar de samenleving voor staat. Gentech is een nieuwe techniek die kan leiden tot nieuwe risico's voor mens en milieu. Het voorzorgsprincipe wordt meer en meer losgelaten. De leden van de fractie van de Partij voor de Dieren vragen zich dan ook af of de maatschappij voldoende beschermd wordt. De leden van de fractie van de Partij voor de Dieren wijzen het gebruik van gentechgewassen af, en ook het versoepelen van de regels op dit punt. Zij willen graag een aantal vragen stellen over het voorliggende ontwerpbesluit.

Waarom wordt er op dit moment gekozen voor de aanpassing van de ggo-wetgeving? Er wordt immers nu op Europees niveau aan een aantal belangrijke veranderingen gewerkt die in de nabije toekomst de gentechregelgeving ingrijpend moeten veranderen. Ten eerste moeten er sociaal-economische criteria worden toegevoegd aan de besluitvorming over het al dan niet toestaan van ggo's. Ten tweede wordt er gesproken over het teruggeven aan de lidstaten van de bevoegdheid om te beslissen over teelt van genetisch gemanipuleerde organismes op eigen grondgebied. Waarom wacht het kabinet niet op deze wijzigingen met het aanpassen van de regels met betrekking tot gentech, en worden juist nu wijzigingen doorgevoerd? Kan het kabinet aangeven op welke termijn deze Europese wijzigingen worden verwacht en welke gevolgen die zullen hebben voor de nationale regelgeving, inclusief het voorliggende ontwerpbesluit? Deelt het kabinet de mening van de leden van de fractie van de Partij voor de Dieren dat het efficiënter is om te wachten op de Europese wijzigingen en dan in één keer de nationale regels aan te passen? Zo nee, waarom niet? Zo ja, is het kabinet bereid dit ontwerpbesluit op de plank te leggen tot de uitkomsten van deze Europese overleggen bekend zijn?

De leden van de fractie van de Partij voor de Dieren lezen dat het voorliggende ontwerpbesluit in samenwerking met de Nederlandse Industriële Agrarische Biotech Associatie (NIABA), de lobbyclub van de gentechproducenten, tot stand gekomen is. Deze leden willen graag weten welke andere partijen betrokken zijn bij deze besluitvorming. Zijn belangenorganisaties die opkomen voor de (keuzevrijheid van de) burgers en het milieu ook betrokken bij het opstellen van het voorliggende besluit? Zo nee, waarom niet? Zo ja, wat was de inbreng van deze partijen in dit proces en in hoeverre is dat inderdaad geïmplementeerd in het ontwerpbesluit? De leden van de fractie van de Partij voor de Dieren zien namelijk dat ook in deze wijziging van de wetgeving het kabinet ervoor kiest om op het minimum te gaan zitten van wat Europa voorschrijft, en daarmee de belangen van de bedrijven voorop stelt. Er is in dit land helemaal geen maatschappelijk draagvlak voor gentech, en zeker niet voor de introductie van ggo's in het milieu. Het weinige draagvlak wat er al was voor deze omstreden techniek neemt nog steeds af, zoals ook recent nog bleek uit de Eurobarometer. Kan het kabinet dat bevestigen? Hoe verhoudt zich dat tot de versoepeling van de gentechregelgeving zoals die in het voorliggend besluit wordt doorgevoerd?

Kan het kabinet aangeven wat de gevolgen zijn van dit ontwerpbesluit voor proefdieren die voor gentech-proeven gebruikt worden, zoals de muizen die genetisch worden gemanipuleerd voor onderzoek? Nu de vergunningsplicht wordt omgezet in een meldplicht wordt het gebruik van proefdieren voor dit doel makkelijker gemaakt. Kan het kabinet dat bevestigen? Zo ja, waarom is hiervoor gekozen? Zo nee, waar is dat op gebaseerd? Welke toename in het aantal dierproeven wordt verwacht? Hoe verhoudt zich dat tot het kabinetsstreven het aantal dierproeven te verminderen? Is het kabinet bereid een jaar na inwerkingtreding van dit besluit een evaluatie uit te voeren, waarin specifiek aandacht besteed wordt aan de gevolgen van dit besluit voor proefdieren?

Waarom wordt de definitie van een ggo vastgelegd in een bijlage, en niet in het besluit zelf? Is de verwachting dat deze definitie binnenkort gewijzigd wordt, en zo ja, op welke wijze? De leden van de fractie van de Partij voor de Dieren vermoeden dat het hier gaat om het kunnen afwijken van de vergunningverleningprocedures voor cisgenese. Kan het kabinet dat bevestigen? De leden van de fractie van de Partij voor de Dieren hebben er al eerder op gewezen dat met de invoering van het woord cisgenese er een politiek onderscheid wordt gemaakt tussen gentech en gentech, en dat het Rijkskwaliteitsinstituut voor Land- en Tuinbouwproducten (Rikilt) er ook op heeft gewezen dat er geen enkel wetenschappelijk argument te geven is om cisgenese uit te sluiten van de gentechregels, danwel om een versoepeling van de procedure in te voeren op dit punt. Kan het kabinet dat bevestigen?

Het verkrijgen van vergunningen voor proefvelden met ggo's wordt makkelijker gemaakt met dit ontwerpbesluit. De leden van de fractie van de Partij voor de Dieren vinden dit onbegrijpelijk. Er is in de maatschappij veel verzet tegen deze veldproeven, en terecht in de mening van leden van de fractie van de Partij voor de Dieren. Niet alleen worden er risico's genomen met het milieu doordat de ggo's zich kunnen verspreiden, ook is er kans dat de omliggende velden van andere boeren besmet worden met het ggo. De co-existentie regelgeving is nog steeds niet goed geregeld. Kan het kabinet hier een overzicht van geven? Kan het kabinet daarbij ook ingaan op de uitspraak van het Europese Hof waarbij werd aangetoond dat honing onbedoeld veel gentechpollen kan bevatten, en dus ook aangemerkt zou moeten worden als een product met ggo's? Welke gevolgen heeft dit voor het Nederlandse beleid? Is het kabinet bereid om de regels en afspraken rond co-existentie te herzien en de imkers hierbij te betrekken?

De leden van de fractie van de Partij voor de Dieren krijgen graag een nadere toelichting op de vergunningen onder algemene voorwaarden die op grond van dit besluit afgegeven zouden kunnen worden. Voor welke gewassen zou dit gelden? Wanneer wordt deze lijst opgesteld? Op grond van welke criteria wordt de lijst opgesteld? Wie oefent er invloed uit op deze lijst? Hoe gaat dit in de praktijk werken? De leden van de fractie van de Partij voor de Dieren mogen aannemen dat elk nieuw ggo een eigen milieurisicobeoordeling krijgt, en krijgen hier graag een bevestiging van. Als dit niet het geval is, zijn de leden van de fractie van de Partij voor de Dieren van mening dat het voorzorgprincipe, dat voorop hoort te staan in de gentechregelgeving, wordt losgelaten in dit ontwerpbesluit en ontvangen hierop graag een reactie. Naar mening van leden van de fractie van de Partij voor de Dieren moet het niet zo gaan werken dat een nieuw soort gentech-zetmeel-aardappel een vereenvoudigde procedure doorloopt, omdat er eerder al een proefveld met andere gentech-zetmeel-aardappels is geweest. Elk nieuw ggo brengt nieuwe risico's met zich mee, en moet dus op die eigen risico's beoordeeld worden. Deelt het kabinet die mening? Zo nee, waarom niet? Is een proef met herbicidere-

sistente maïs in het verleden voldoende om in aanmerking te komen voor een vergunning onder vaste voorwaarden? Kan het kabinet garanderen dat elk nieuw genetisch gemanipuleerd organisme een grondige, eigen milieurisicoanalyse doorloopt? Deelt het kabinet de mening dat dit dus betekent dat voor een veldproef met ggo's er nooit een vergunning onder algemene voorwaarden afgegeven kan worden? Zo nee, waarom niet en op welke manier verhoudt zich dit tot het voorzorgsprincipe dat vanuit de Europese richtlijn het uitgangspunt moet vormen van ggo-regelgeving? Zo ja, waarom is dan een vergunning onder algemene voorwaarden geformuleerd, en in welke gevallen zal deze gebruikt worden? Betekent de invoering van een vergunning onder algemene voorwaarden dat het kabinet de regelgeving nu al vast versoepelt voor invoering van commerciële gentechteelt in Nederland? Als dit het geval is, willen de leden van de fractie van de Partij voor de Dieren graag weten hoe dit zich verhoudt tot het nog steeds ontbreken van sociaal-economische criteria bij de toelating van gentechteelt in Nederland.

Bij veldproeven moet er een milieurisicoanalyse worden uitgevoerd. De leden van de fractie van de Partij voor de Dieren krijgen graag meer inzicht in op welke wijze deze wordt opgesteld, hoe en door wie deze wordt getoetst en wie daar inzage in hebben. Is het voor belanghebbenden mogelijk inzage te krijgen in deze analyse? Vormt de analyse bijvoorbeeld een bijlage bij de ontwerpbeschikking?

De leden van de fractie van de Partij voor de Dieren maken zich zorgen over de gevolgen van dit besluit voor de rechtspositie van belanghebbenden. Kan het kabinet een overzicht schetsen van de gevolgen van dit besluit voor mogelijkheden van inspraak en bezwaar? Welke mogelijkheden hebben belanghebbenden om hun zienswijze kenbaar te maken bij vergunningen onder algemene voorwaarden, en welke bezwaarmogelijkheden hebben zij hierbij nog?

Het kabinet schrijft in de brief dat de locatie van proefvelden en de wijze van het kenbaar maken ervan jarenlang onderwerp van veel discussie is geweest. Waarom wordt niet erkend dat het kabinet de Europese regels hieromtrent gewoon verkeerd heeft toegepast in deze, en hierover op de vingers is getikt door de rechter? De leden van de fractie van de Partij voor de Dieren zijn van mening dat de wijze waarop het kabinet momenteel uitvoering geeft aan deze regels nog steeds geen recht doet aan het recht op milieu-informatie die alle burgers van Nederland hebben op grond van het verdrag van Aarhus. Gentech valt onder de wet Milieubeheer, omdat gentech risico's kan opleveren voor het milieu. Kan het kabinet dit bevestigen? Daarbij maakt het niet uit in welke categorie een bepaald ggo valt, er is altijd sprake van vergunningplicht bij de introductie ervan in het milieu, en dus is er sprake van milieu-informatie. Naar mening van de leden van de fractie van de Partij voor de Dieren houdt dit dus in dat iedereen er recht op heeft om te weten waar zich in ons land ggo's bevinden. Als gevolg daarvan zouden locaties van alle ggo's dus op perceelsniveau kenbaar moeten worden gemaakt, niet alleen die van categorie 1, maar ook die van categorie 2 en 3. Deze leden ontvangen graag een reactie op dit punt. Dat er bij categorie 2 en 3 geen sprake is van een isolatieafstand is naar mening van de leden van de fractie van de Partij voor de Dieren vreemd. Kan het kabinet de redenering hiervan uitleggen? Hoe verhoudt dat zich tot het recht van de buurman van de proef om gevrijwaard te blijven van vervuiling met gentech, en welke garanties zijn er hiertoe?

Er wordt gesteld dat de bezwaren bij een wijziging van een proefveldlocatie eigenlijk nooit gehonoreerd worden. De leden van de fractie van de Partij voor de Dieren willen weten waarom dit het geval is. Een locatie van een proefveld kan invloed hebben op de risico's die het ggo meebrengt

voor het milieu. Denk daarbij aan specifieke bodemgesteldheid en heersende windrichting maar ook aan de nabijheid van natuurgebieden. Deze wijziging zou dus naar mening van de leden van de fractie van de Partij voor de Dieren tot een nieuwe milieurisicoanalyse moeten leiden, en heeft ook altijd een nieuw besluit tot gevolg. Dit nieuwe besluit moet openstaan voor bezwaar en beroep, conform de Awb maar ook zeker conform het verdrag van Aarhus. Graag dus een nadere toelichting op de wijze waarop hier mee omgegaan wordt in de huidige praktijk en de veranderingen die dit ontwerpbesluit daarvoor heeft.

Kan het kabinet een overzicht geven van rechtszaken die er over ggo-vergunningen zijn gevoerd de afgelopen vijf jaar, inclusief de uitkomsten van deze rechtszaken, zowel voor ingeperkt gebruik als voor introductie in het milieu van ggo's? De leden van de fractie van de Partij voor de Dieren hebben namelijk het vermoeden dat veel vergunningen met succes zijn aangevochten door belanghebbenden, en concluderen daaruit dat de vergunningsprocedure vaak zeer onzorgvuldig wordt doorlopen. Kan het kabinet dit bevestigen? Op welke gronden werden de meeste vergunningen vernietigd?

De leden van de fractie van de Partij voor de Dieren hebben zorgen over de handhaving van de ggo-regelgeving. Met regelmaat worden er illegale ggo's aangetrokken in voedselproducten. Kan het kabinet dit bevestigen? Kan het kabinet de inzet van de nieuwe Voedsel en Waren Autoriteit (nVWA) voor handhaving van de etiketteringsplicht schetsen, en de overtredingen die de afgelopen vijf jaar geconstateerd zijn?

Afsluitend willen de leden van de fractie van de Partij voor de Dieren opmerken dat dit ontwerpbesluit naar hun mening strijdig is met de internationale milieuwetgeving en dat zij dit ontwerpbesluit sterk afwijzen.

II. Reactie van de staatssecretaris van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie

III. Reactie van de staatssecretaris van Infrastructuur en Milieu